

מדינת ישראל
משרד החינוך

היסטוריה חינוך חרדי - מתווה ישן

חטיבה עליונה

70% תוכנית עבור 2 יח"ל בגרות חיצונית
סמל שאלון 30281

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד
<u>תנועת החסידות</u> • מצב היהודים במזרח אירופה ערב תנועת החסידות. • ה"בעל שם טוב" - מייסד תנועת החסידות . • יסודות ועקרונות תנועת החסידות. • מפילי החסידות : ○ רבי דוב בער-המגיד ממזריטש . ○ רבי אלימלך מליז'נסק. ○ רבי יעקב יוסף –התולדות יוסף. ○ רבי לוי יצחק מברדיצ'ב. ○ רבי שניאור זלמן מלאדי. ○ רבי נחמן מברסלב. • שושלת חסידית אחת מבין החסידות הבאות : גור, קרלין, חב"ד, ברסלב, ויזניץ, בעלז, צאנז - ייחודיות ואישים מרכזיים	תנועות ושיטות במזרח אירופה
<u>הגר"א דרכו, מורשתו ותלמידיו:</u> ○ בנו רבי אברהם. ○ רבי חיים מוולוז'ין . ○ רבי מנחם מנדל משקלוב. ○ רבי ישראל משקלוב.	

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד
- עולם הישיבות החדשות: ○ וולוז'ין – אם הישיבות, תולדותיה, אישים בתקופות שונות: - רבי יצחק מוולוז'ין, הנצי"ב-רבי נפתלי צבי ברלין ורבי חיים סולובייצ'יק. ○ סגירת ישיבת וולוז'ין. ○ תולדות אחת הישיבות החדשות לאחר סגירת ישיבת וולוז'ין עד שנת תשי"י: - מיר, טלז, סלבודקה, פונוביז'.	
- תנועת המוסר: ● מהות התנועה והרקע להקמתה. ● ר' ישראל מסלנט – דרכו ופעולותיו. ● זרמים בתנועת המוסר: קלם, נוברדהוק וסלבודקה.	
<u>יהדות ארצות האיסלם (תימן, עירק, מרוקו)</u> א. מצבם המדיני של היהודים בארצות האסלם - חוקי עומר ויחס השלטונות. ב. מצבם הכלכלי – עיסוקי היהודים. ג. מצבם הרוחני: ● המבנה הקהילתי והחיים בקהילה. ● החינוך. ● השפעת התרבות האירופאית – חדירת האליאנס (כל ישראל חברים) והמאבק נגדו. ● שליחי דרבנן, עליות לארץ ישראל. ד. גדולי ישראל ופעולותיהם: ● <u>תימן</u>: ○ רבי שלום שבזי. ○ רבי יחיא צלאח - המהרי"ץ. ○ רבי שלום שרעבי - הרשי"ש. ● <u>בבל - עירק</u>: ○ ר' עבדאללה סומך - ה"זבחי צדק".	יהדות התפוצות

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד
○ רבי יוסף חיים – ה"בן איש חי". ● <u>צפון אפריקה - מרוקו</u> : ○ רבי חיים בן עטר - ה"אור החיים". ○ רבי יעקב אבוחצירא - "אביר יעקב". ○ רבי רפאל ברוך טולדאנו. ● <u>טורקיה</u> : רבי חיים פלאגי – החבי"ף, ● <u>מושגים כלליים</u> : חכם באשי, כתר ארם צובא.	
<u>יהדות ארצות הברית:</u> א. התפתחות המרכז היהודי בארה"ב ממחצית המאה ה-19 עד מלחמת העולם הראשונה : ● המצב הכלכלי, החברתי והרוחני של היהודים בתקופה זו. (כולל הזרמים הרוחניים שקמו ביהדות ארצות הברית). ● הפעילות לביסוס החינוך היהודי בארצות הברית. ב. התפתחות יהדות ארצות הברית מתקופת מלחמת העולם השנייה : ● הקמת המרכזים הרוחניים. ● חצרות אדמו"רים : חב"ד, קלויזנבורג, סאטמר, באבוב. (נדרשת חצר אחת) ● התפתחות עולם הישיבות : רבי אהרון קוטלר ורבי משה פיינשטיין. ● בית יעקב - הרבנית קפלן. ● השפעה פוליטית וכלכלית של יהדות ארצות הברית והקמת ארגוני העזרה.	
<u>אנטישמיות מודרנית מסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 :</u> ● הגדרת המושג אנטישמיות מודרנית ומאפייניה . ● הביטויים וההפצה של האנטישמיות המודרנית : א. <u>אנטישמיות פוליטית:</u> ○ מפלגות. ○ תעמולה. ○ ספרות ועיתונות. ○ קונגרס האנטישמיים. ב. <u>עלילות דם:</u> ○ עלילת דמשק. ○ טיסה –אסלר.	

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד
○ משפט בייליס. ○ משפט דרייפוס. ○ הפרוטוקולים של זקני ציון.	
<u>חורבן יהדות אירופה:</u> 1. המשטר הנאצי בגרמניה והיהודים עד תרצ"ט (1939) • הנסיבות שהביאו לעלית הנאצים לשלטון בגרמניה והתבססות שלטונם. • יהודי גרמניה הראשונים במלכודת: השלבים במדיניות האנטי-יהודית בגרמניה, אוסטריה וצ'כוסלובקיה משנת תרצ"ג - תרצ"ט (1933 - 1939): ○ תעמולה. ○ תהליך החקיקה. ○ הבידוד. ○ העידוד להגירה. ○ המעבר לאלימות. ○ ליל הבדולח, משמעותו והשלכותיו. • תגובת יהודי גרמניה. • התארגנות פנים יהודית וקהילתית.. • עצומת החוגים החרדים והתמודדות עם גזירת השחיטה. • בעיית ההגירה וועידת אוויאן. 2. <u>מלחמת העולם השנייה והפתרון הסופי:</u> א. מהלכים עיקריים במלחמת העולם השנייה 1939-1945. ב. המדיניות נגד היהודים : • פולין: כיבוש וחלוקת פולין, מדיניות הגטואיזציה, תנאי החיים בגטאות, יודנראט. • הפלישה לברית המועצות וראשית הרצח ההמוני. • ועידת ואנזה. • מחנות הריכוז וההשמדה. • חיסול הגטאות והשילוחים למוות, צעדות המוות. • הגירושים ממערב אירופה. • יהודי צפון אפריקה בתקופת השואה: ג'רבה, לוב. • כיבוש הונגריה וגורל היהודים (כולל פעולות ההצלה).	

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד
- שיתוף הפעולה של האוכלוסייה המקומית בביצוע ההשמדה. 3. דרכי התמודדות: - ניסיונות הצלה של קבוצות ויחידים על ידי יהודים: - הרב מיכאל דוב וייסמנדל. - משפחת שטרנבוך. - ועד ההצלה של אגו"י בארץ ובארה"ב, - ניסיונות הצלה על ידי לא יהודים - חסידי אומות העולם, והעם הדני. - הצלת הישיבות (מיר) והאדמו"רים - גור, בעלז וקלויזנבורג. - בריחה ליערות (פרטיזנים), החיים במסתור. - מרד גטו ורשה. - שיקום היהדות החרדית בתום המלחמה, האדמו"ר מקלויזנבורג ופועלו. 4. קידוש ה' – בחיים ובמוות: - קידוש ה' בחיים בגטאות ובמחנות פולין וליטא. - הנהגה רבנית: הרב מנחם זמבה, הרבי מפיאסצנה, רבי אלחנן וסרמן. - תפילה ולימוד. - שו"תים כדוגמאות להתמודדות. - סעד ועזרה. - שמירה על הצלם היהודי, הלוח היהודי, חגים במחנה, עזרה הדדית. 5. עמדת העולם החופשי ביחס להצלת היהודים: - עמדת מדינות הברית ביחס להצלת יהודים. - עמדת המנהיגות הציונית. - מאמצי עזרה והצלה של היהדות החרדית. 6. העולם היהודי אחרי החורבן: - מחנות עקורים. - כיווני הגירה והשאיפה לעלות לארץ ישראל.	

מדינת ישראל
משרד החינוך

רשימת הנושאים	רשימת הנושאים הלימוד
ארץ ישראל – ארץ הקודש - ישן מול חדש. המצב בארץ ישראל בשנים ת"ק- ת"ר (1740-1840): א. מעמדה של האימפריה העות'מאנית- דפוסי שלטונה, • מעמד היהודים על פי תנאי עומר וחוק הקפיטולציות. ב. האוכלוסייה היהודית : • העדה הספרדית. • העדה האשכנזית- עליות חסידים, עליית תלמידי הגר"א. • עליית הרבנים מארצות המזרח: האור החיים והרש"ש. • בטול האיסור על ישיבת האשכנזים בירושלים. • אישים ופועלים: ○ רבי חיים יוסף דוד אזולאי-החיד"א. ○ רבי מנחם מנדל מויטבסק. ○ רבי ישראל משקלוב. ארץ ישראל משנת ת"ר- תרע"ד (1840-1914): - הישוב היהודי בירושלים : • הגידול באוכלוסיה. • העליות מאירופה ומצפון אפריקה. • העליות מגרמניה והונגריה. • התגברות העלייה ממזרח אירופה. - הכלכלה : • הכוללים וכספי החלוקה. • הועד הכללי- כנסת ישראל ירושלים. • פקו"א (פקידים ואמרכלים). • התפתחות הדפוס והעיתונות. - משה מונטיפיורי ופעולותיו. - היציאה מן החומות : • גורמים, קשיים, יוזמות. • שכוונות חדשות בי-ם: משכנות שאננים, נחלת שבעה, מאה שערים. • ההתיישבות ברחבי הארץ: ראש פינה ופתח-תקוה. - מוסדות החינוך בירושלים: התמודדות עם חדירת ההשכלה ופעילות המוסדות: • מוסדות: עץ חיים, חיי עולם, דורש ציון, בית היתומים דיסקין.	ארץ ישראל חלק א':

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד
• חדירת ההשכלה : למל, אוילינה דה רוטשילד, בתי יתומים. • המאבק על החינוך המקורי. • פעילות המיסיון על רקע קשיי פרנסה, בריאות ודיור והמאבק נגדו. - <u>מנהיגי הישוב ופעולותיהם:</u> • רבי שמואל מסלנט. • רבי יהושע לייב דיסקין- הרב מבריסק • הרב יוסף חיים זוננפלד . • רבי יעקב שאול אלישר -ה"ישא ברכה" • רבי אברהם חיים גאגין-החכם באשי. - <u>היווצרות הישוב החדש:</u> • העליה הראשונה. • עליית "חובבי ציון". • המושבות הראשונות. ○ הקשיים. ○ תרומתו של הברון רוטשילד- שיטת הפקידות, ניקזה הרוחני ותגובת גדולי ישראל . (פולמוס השמיטה) - <u>העליה השנייה :</u> • התיישבות שיתופית . • ייסודה של תל-אביב. • עליית התימנים . • מלחמת השפות ומסע התשובה. <u>ארץ ישראל תחת שלטון המנדט הבריטי:</u> א. רקע: כיבוש ארץ ישראל ע"י הבריטים במהלך מלחמת העולם הראשונה. ב. ארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם הראשונה : • סבלו של הישוב היהודי בארץ ישראל. • חלקו של הישוב היהודי במאמץ המלחמתי. • הצהרת בלפור : ○ מניעים. ○ תוכן. ○ השלכות. ○ דעת גדולי ישראל. ג. יחסי יהודים-בריטים-ערבים בתקופה שבין שתי מלחמות העולם : - <u>מעבר בין משטר צבאי לשלטון אזרחי:</u>	

רשימת תתי הנושאים	רשימת הנושאי הלימוד
• ועד הצירים. • ראשית תקופת הנציבים. • המנדט ומשמעותו. - <u>הסלמה ביחס הערבים ליהודים: פרעות תר"פ – תרצ"ו.</u> - <u>החרפת המדיניות הבריטית עד לספר הלבן השלישי:</u> • ועדות חקירה. • הספרים הלבנים. - <u>תגובות והתמודדות הישוב היהודי:</u> • התפתחות המחתרות • ראשית ההעפלה. • חומה ומגדל. ד. <u>התפתחות הישוב היהודי בין שתי מלחמות עולם:</u> - <u>עליות שלישית, רביעית וחמישית – בכל עלייה:</u> • גורמים. • מאפיינים. • שמות (שלושה יישובים ושני מפעלים ו/ או מוסדות בכל עלייה). • תרומתם והשפעתם על התפתחות הישוב בארץ ישראל, • תוך הדגשת התרחבות הישוב החרדי. - <u>הקמת מוסדות הנהגת הישוב היהודי בארץ ישראל והפעילות לשמירת הצביון היהודי:</u> • מוסדות כנסת ישראל והועד הלאומי. • רבנות ירושלים. • הרבנות הראשית. • הסוכנות היהודית – אישורי עלייה. • חוקת הקהילות. • חינוך. • אישים ופועלים: ○ הרב שלמה אליעזר אלפנדרי ○ ה"סבא קדישא", ○ הרב אברהם יצחק הכהן קוק,	

רשימת הנושאים הלימוד	רשימת תתי הנושאים
	- פרופסור יעקב ישראל די-האן, - רבי משה בלוי.
ארץ ישראל חלק ב':	<u>מלחמת השחרור – תש"ח:</u> <u>שלב ראשון:</u> מההצבעה באו"ם עד הכרזת העצמאות: - מצב הישוב היהודי (קשיים כלכליים, מוראליים, ביטחוניים ומדיניים) - המאבק על ירושלים ועל הדרך אליה. - המפנה הראשון – מבצע נחשון. - נפילת העיר העתיקה. <u>שלב שני:</u> מהכרזת המדינה עד הסכמי שביתת הנשק: - חידוש פלישת צבאות ערב. - ההתארגנות בהפוגה הראשונה. - השינויים במערכה בקרבות עשרת הימים. - מבצעים אחרונים לשחרור הנגב (לדוגמא: מבצע יואב, ומבצע עובדה). - הסכמי שביתת הנשק. <u>מדינת ישראל - מהכרזת המדינה בה' באייר תש"ח עד לאחר מלחמת יום הכיפורים</u> <u>א. הכרזת המדינה והקמת מוסדות שלטון.</u> <u>פרשיות מרכזיות:</u> השילומים, פרשת קסטנר ומשפט אייכמן. <u>גלי העלייה:</u> (א' 1948-1951 ב' 1951-1960 - היקפם ומאפייניהם. - הקשיים וההתמודדות בקליטת העלייה: דיור, כלכלה, חברה וחינוך. <u>פתרונות:</u> מדיניות הצנע, מחנות העולים, מעברות, עיירות פיתוח, ישראל שנייה. <u>ב. המאבק על נפש הילד במחנות העולים:</u> - ביטול הזרמים בחינוך והקמת החינוך העצמאי. - בעיית הגיוס וגזירת גיוס הבנות. <u>ג. היהדות החרדית במדינת ישראל:</u> - הסכם הסטטוס-קוו. - התפתחות החינוך: החינוך העצמאי, חינוך הבנים, חינוך הבנות, ישיבות חדשות.

רשימת הנושאים הלימוד	רשימת תתי הנושאים
	• התפתחות מקומות ישוב לציבור החרדי. • <u>גדולי ישראל:</u> ○ רבי אברהם ישעיהו קרליץ – "החזון איש". ○ האדמו"ר רבי אהרון רוקח מבעלזא. ○ רבי דוב בעריש ווידנפלד – הרב מטשעבין. ○ רבי יוסף שלמה כהנמן – הרב מפונוביז'. ○ רבי יצחק זאב סולובייצ'יק - הרב מבריסק. ○ רבי ישראל אלתר האדמו"ר מגור - "הבית ישראל". ○ רבי עזרא עטייה – "המורה". ד. <u>מדיניות חוץ ובטחון של מדינת ישראל עד למלחמת יום הכיפורים:</u> <u>הסכסוך הערבי הישראלי:</u> • <u>מוקדים:</u> בעיית הפליטים, סכסוך המים, בעיית הגבולות, יסוד הפת"ח, הקמת אש"ף, האמנה הפלסטינית. • <u>מלחמות בין ישראל למדינות ערב:</u> מבצע קדש, מלחמת ששת הימים, מלחמת יום הכיפורים. – בכל מלחמה: רקע, גורמים, ותוצאות